

Kun. Julián Carrón: Tikėjimo perdavimas šeimoje

05/07/2006

Valencia, 2006-ųjų liepos 4-7

Kunigų teologinis kongresas V-ojo pasaulinio šeimų susitikimo su Benediktu XVI-uuju proga

Yra kaskart vis labiau akivaizdu, kad negalima laikyti savaime suprantamos prisiartinančio prie santuokos žmogaus brandos. Nepaisant jo/jos geros valios, realybė yra tokia, kad daugybė jaunuolių priartėja prie santuokos be atitinkamo sąmoningumo apie bepradedamo nuotykių prigimtį. To negalima laikyti savaime suprantamu net ir kalbant apie jaunus krikščionius, kurie neretai priartėja prie santuokos panašiomis sąlygomis kaip jų draugai nekrikščionys, su vieninteliu skirtumu: jie tuokiasi bažnyčioje ir bent jau turi troškimą tuoktis pagal Bažnyčios ginamą ir liudijamą santuokos suvokimą. Šis sąmoningumo trūkumas neišsprendžiamas mūsų žinomais priešvedybiniais kursais, kurie jau vien dėl savo pobūdžio negali duoti atsakymo į visų juos lankančiųjų situaciją. Iššūkis, tenkantis visai krikščionių bendruomenei, yra didelis: yra išbandomas jos sugebėjimas išugdyti suaugusius žmones, vyrus ir moteris, kurie sugebėtų priartėti prie santuokos su bent minimalia pozityvaus rezultato perspektyva.

Tokioje kalboje kaip ši yra neįmanoma išnagrinėti visos santuokos ir šeimos problematikos. Susitelksiu ties vienu klausimu, kuris man atrodo esminis, kad iškelčiau į šviesą tą ypatingąjį santykį, įsitvirtinantį tarp vyro ir moters.

Šeimos krizė yra antropologinės krizės, kurioje atsidūrėme, pasekmė. Iš tikrųjų jaunavedžiai yra du žmonės, „aš“ ir „tu“, vyras ir žmona, kurie nusprendžia eiti kartu link likimo, link laimės. Tai, kaip jie sudaro savo santykį, kaip jį suvokia, priklauso nuo vaizdinio, kurį kiekvienas susikuria apie savo gyvenimą, apie savirealizaciją.

Tai reikalauja žmogaus ir jo paslapties suvokimo. „Teisingo santykio tarp vyro ir moters klausimas – pasakė Benediktas XVI – kyla iš giliausios žmogiškos būtybės esmės ir gali rasti savo atsakymą tik pradėdamas nuo čia. Tai yra, jis negali būti atskirtas nuo seno ir vis naujo žmogaus klausimo apie save: kas esu? kas yra žmogus?“¹. Dėl to pirma pagalba, kurią galima pasiūlyti tiems, kurie nori susijungti santuokoje, yra pagalba įgyti sąmoningumo apie jų buvimo žmonėmis paslaptį. Tik šiuo būdu jie galės atitinkamai suvokti savo santykį, nesitikėdamas iš jo kažko, ko dėl savo prigimties nė vienas iš jų negali duoti kitam.

Kiek prievartos, kiek nusivylimo galėtų būti išvengta santuokiniame ryšyje, jei būtų suprasta tikroji asmens prigimtis!

Šis žmogaus sąmoningumo dėl likimo trūkumas veda prie viso santykio parėmimo apgaule, kurią galima apibrėžti taip: įsitikinimas, kad tu mane gali padaryti laimingą. Taip poros santykis pavirsta į slėptuvę, tiek trokštą, kiek nereikalingą, kad galėtų išspręsti meilės uždavinį. Ir kai apgaulė išaiškėja, nusivylimas yra neišvengiamas, nes kitas nepateisino lūkesčių. Santuokinis ryšys negali turėti kito pagrindo kaip tik kiekvieno iš veikėjų tiesa. Pats meilės ryšys ypatingu būdu prisideda prie mano ir tavo tiesos atskleidimo, o kartu su mano ir tavo tiesa iškyla ir bendro pašaukimo pobūdis.

Iš tikrųjų, „amžinoji mūsų būtis paslaptis“ mums yra atskleidžiama per santykį su mylimu asmeniu. Niekas mūsų taip nepažadina, nepadaro sąmoningais dėl mus sudarančio laimės troškimo

¹ Benedetto XVI, Apertura del Convegno ecclesiale della Diocesi di Roma su Famiglia e Comunità Cristiana, in La Traccia, n. 6, 2005, p. 160

kaip mylintis asmuo. Jo buvimas yra toks didelis gėris, kad mums leidžia suvokti šio troškimo gilumą ir tikrąją apimtį: troškimas yra begalinis. Tai, ką poetas Cesare Pavese sako apie malonumus, galima pritaikyti ir meilės santykiui: „Tai, ko žmogus ieško malonumuose, yra begalybė ir niekas niekada neatsisakytų vilties pasiekti šią begalybę²“. Riboti „aš“ ir „tu“ sužadina vienas kitame begalinį troškimą e suvokia, kad yra savo meilės stumiami begalinio likimo link. Šioje patirtyje abiems atsiskleidžia jų patirtis. Jiems reikia vienam kito, kad neliktų paralyžuoti savo ribotumo, tačiau tai atneša tik vienišumo nuobodulį.

Bet tuo pačiu metu kai mums patiems atsiskleidžia neribota mūsų troškimo apimtis, mums yra pasiūloma išpildymo galimybė. Dar daugiau, išpildymo pažado išvelgimas mylimame žmoguje mumyse uždega visą laimės troškimo neribotą galią. Dėl to nėra nieko kas mums leistų geriau suvokti mūsų buvimo žmonėmis paslaptį negu santykis tarp vyro ir moters, kaip mums priminė Benediktas XVI Enciklikoje *Deus caritas est*: „meilė tarp vyro ir moters, kurioje kūnas ir siela yra neatsiejami, [...] žmogiškai būtybei atveria laimės pažadą, kuriam, atrodo, negalima atsisipirti, [...] kurio atžvilgiu, iš pirmo žvilgsnio, visi kiti meilės tipai nublanksta“³. Šiame santykiuje atrodo, kad žmogus sutinka pažadą, kuris jam padeda nugalėti savo ribotumą ir jam leidžia pasiekti neprilygstamą pilnatvę⁴. Dėl to nuo senų laikų buvo išvelgtas ryšys tarp meilės ir dieviškumo: „meilė žada begalybę, amžinybę – didesnę ir visai kitą realybę lyginant su mūsų egzistencijos kasdienybė“⁵.

Tai yra patirtis liudijama italų poeto Giacomo Leopardi savo himne Aspazijai:

„Dieviškas spindulys mano minty pasirodė,
Moterie, tavo grožis“⁶.

Moters grožis yra suvokiamas poeto kaip „dieviškas spindulys“, kaip dievybės buvimas. Per jos grožį Dievas beldžia į žmogaus duris. Jei žmogus nesupranta šio pašaukimo pobūdžio ir vietoj to, kad jį patenkintų, sustoja ties priešais save matomu grožiu, netrukus suvokia esantis bejėgis išpildyti laimės, begalybės pažadą.

[Leopardi eilėraščio ištrauka⁷]

Reiškia, kad moteris, būdama ribota, pažadina vyro, taip pat riboto, pilnatvės troškimą, neproporcingai didelį palyginus su jos sugebėjimu į jį atsakyti. Sužadina troškulį, kurio negali numalšinti. Sužadina alkį, kuris neranda atsakymo toje, kuri jį sukėlė. Iš čia kyla pyktis, prievarta, kurie dažnai atsiranda tarp sutuoktinių, ir nusivylimas, į kurį pakliūna, jei nesupranta tikrosios jų santykio prigimties.

Moters grožis iš tikrųjų yra „dieviškas spindulys“, ženklas, kuris nukreipia toliau, į kitą, didesnę dalyką, dievišką, neišmatuojamą lyginant su jo ribota prigimtimi. Jos grožis mums šaukia: „Tai ne aš. Aš tik priminimas. Žiūrėk! Žiūrėk! Ką tau primenu?“⁸. Šiais žodžiais genijus C.S. Lewis apibendrina ženklo dinamiką, kurios jaudinantis pavyzdys yra santykis tarp vyro ir moters. Jei nesuvokia šios dinamikos, žmogus padaro klaidą sustodamas ties realybe, kuri pažadina troškimą. Lyg moteris, kuri gavusi gėlių puokštę, patraukta jų grožio, pamirštų veidą to, kuris jas siuntė ir kurio jos yra ženklas, prarasdama geriausią, ką jos nešė. Nepripažinti kito kaip ženklo neišvengiamai veda prie jo sumenkinimo iki to, ką regime savo akimis. Ir anksčiau ar vėliau pasirodo, kad jis negali atsakyti į troškimą, kurį sukėlė.

2 C. Pavese, *Il mestiere di vivere*, Torino, Einaudi 2000, p. 190

3 *Deus caritas est*, 2

4 *Deus caritas est*, 4

5 *Deus caritas est*, 5

6 G. Leopardi, «Aspasia», vv. 33-34

7 *Ibidem*, vv. 44-48

8 C.S. Lewis, *Sorpreso dalla gioia*, Jaca Book, Milano 2002, p. 160

Dėl to jei kiekvienas nesutinka to, į ką ženklas nurodo, kur gali rasti išpildymą pažado, kurį kitas sukėlė, sutuoktiniai yra pasmerkti būti išsekinti pretenzijų, iš kurių jiems nepavyksta išsilaisvinti, o jų begalybės troškimas, kurio niekas taip neišbudina kaip mylimas žmogus, yra pasmerktas likti nepatenkintas. Priešais šį nepasitenkinimą šiandien daugelio matoma vienintelė išeitis yra pakeisti porą, įsukant spiralę, kurioje problema yra atidedama iki kito nusivylimo.

Vokiečių poetas Rainer Maria Rilke ypatingai tiksliai įvardino meilės ryšio dramą, nujausdamas, kad patekti į šią spiralę nėra vienintelė išeitis: „Štai koks meilės tarp vyro ir moters paradoksas: dvi begalybės susiduria su dviem ribotumais; du begaliniai troškimai būti mylimiems susiduria su dviem trapiais ir ribotais sugebėjimais mylėti. Ir tik didesnės meilės horizonte jie neišsekina vienas kito pretenzijomis ir nepasiduoda, bet eina kartu link pilnatvės, kurios kitas yra ženklas“. Tik didesnės meilės horizonte galima išvengti išsekimo pretenzija, pilna prievartos, kad kitas, būdamas ribotas, atsakytų į pabudinamą begalinį troškimą, padarydama savęs ir mylimo žmogaus išpildymą neįmanomą. Kad tai būtų atrasta, reikia būti nusiteikusiai paklusti ženklo dinamikai, likti atvirai netikėtumui, kurį ji gali mums atnešti. Leopardi turėjo drąsos taip rizikuoti. Su skvarbia meilės ryšio nuojauta italų poetas įžvelgia, kad tai, ko jis ieškojo įsimylimų moterų grožyje, buvo Grožis iš didžiosios G raidės. Jo žmogiškumo intensyvumas pasiekia viršūnę himne *Jo moteriai*, t.y. himne „mielajam grožiui“, kurio ieško kiekviename grožyje; visas jo troškimas yra kad Grožis, amžinoji Grožio idėja, įgautų juntamą formą⁹. Būtent tai atsitiko Kristuje, Žodyje tapusiam kūnu. Dėl to Luigi Giussani apibūdino šį eilėrašį kaip Įsikūnijimo pranašystę¹⁰.

Tai yra Jėzaus iššūkis, randamas kai kuriuose tekstuose, kurie iš pirmo žvilgsnio gali atrodyti paradoksalūs. „Nemanykite, jog aš atėjęs nešti žemei ramybės. Aš atėjau nešti ne ramybės, o kalavijo. Atėjau sukiršinti sūnaus prieš tėvą, dukters prieš motiną ir marčios prieš anytą. Žmogaus namiškiai taps jam priešais. Kas myli tėvą ar motiną labiau negu mane – nevertas manęs. Kas myli sūnų ar dukterį labiau negu mane – nevertas manęs. [...] Kas išsaugo savo gyvybę, praras ją, o kas praranda savo gyvybę dėl manęs – atras ją. Kas jus priima, tas mane priima. O kas priima mane, priima tą, kuris yra mane siuntęs“. (Mt 10, 34-37; 39-40)

Šiame tekste Jėzus save pateikia kaip žmogaus jausmų/meilės ir laisvės centrą. Siūlydamas save kaip prigimtinių jausmų esmę, jis visiškai pagrįstai atsiskleidžia kaip tikrasis jų šaltinis. Tokiu būdu Jėzus atskleidžia svarbą pažado, kurį sudaro jo asmuo tiems, kurie jam leidžia įeiti. Nekalbama apie Jėzaus kišimąsi į pačius intymiausius jausmus, bet apie patį didžiausią pažadą kokį tik žmogus galėjo iš viso gauti: be meilės Kristui, Grožiui tapusiam kūnu, didesnės negu mylimam žmogui, šis santykis suvysta, nes Jis yra šio santykio tiesa, pilnatvė, į kurią vienas kitam nurodo ir kurioje jų santykis išsipildo. Tik įsileidžiant jį tampa įmanoma, kad pats gražiausias santykis koks tik gali pasitaikyti gyvenime nesusigadintų ir su laiku nemirtų. Štai koks drąsus yra jo mestas iššūkis. Šiuo momentu atsiskleidžia visa krikščionių bendruomenės užduoties svarba: siūlyti Krikščionybės patirtį kaip kiekvieno žmogaus gyvenimo pilnatvę. Tik šio didesnio santykio horizonte, kaip sakė Rilke, yra įmanoma neišsiekvoti, nes kiekvienas randa jame savo žmogiškąjį išpildymą, atrasdamas savyje sugebėjimą apkabinti kitą tokį, koks jis yra, begalinį dosnumą, vis atsinaujinantį ateidimą. Be krikščionių bendruomenių, gebančių lydėti ir palaikyti sutuoktinius jų nuotykyje, bus sunku, arba net neįmanoma, kad jie jį privestų prie teigiamo išpildymo.

O sutuoktiniai taip pat negali išsisukti nuo ugdymo darbo, kurio pagrindiniai veikėjai yra jie patys, galvodami, kad priklausymas bažnytinei bendruomenei juos gali išvaduoti iš sunkumų.

Tame pilnai išryškėja santuokos pašaukimo pobūdis: žengti kartu link to vienintelio galinčio atsakyti į laimės troškulį, kurį kitas nuolatos manyje kursto, link Kristaus. Taip bus galima nekeisti, kaip Samarietė, vieno vyro po kito (Gv 4, 18) nesugebant numalšinti savo troškulio.

Savo nesugebėjimo pačiai išspręsti savo dramą, net ir keičiant penkiskart vyrą, suvokimas, jai leido įžvelgti Jėzuję tiek trokštamą gėrį, kad negalėjo nešaukti: „Viešpatie, [...] duok man šio vandens, kad manęs nebekamuotų troškulys“. (Gv 4, 15)

9 G. Leopardi, «Alla sua donna», vv. 45-47

10 Plačiau: L. Giussani, *Le mie lettere*

Be Kristaus kaip žmogaus pilnatvės patirties, Krikščioniškasis santuokos idealas tampa nepajėgus išsipildyti. Santuokos neišardomumas ir meilės amžinumas atrodo kaip nepasiekiamos idėjos. O iš tikrųjų tai yra vaisiai tokio Kristaus patirties intensyvumo, kad patiems sutuoktiniams pasirodo kaip staigmena, kaip liudijimas, kad „Dievui nieko nėra neįmanomo“. Tik tokia patirtis gali parodyti krikščioniško tikėjimo racionalumą, kaip visiškai atitinkantį žmogaus troškimą ir poreikius, taip pat ir santuokoje bei šeimoje.

Taip išgyventas santykis sudaro geriausią ugdantį pasiūlymą vaikams, kurie per santykio tarp tėvų grožį yra supažindinami su būties prasme. Jų protas ir jų laisvė yra nuolatos skatinami nepasitraukti nuo šio grožio; tą patį grožį, atspindintį krikščionių sutuoktinių liudijime, reikia sutikti mūsų laikų vyrams ir moterims.